אבל מטא זמן חיוביה רמי אנפשיה ומידכר וכי שכיר עובר משום בל תגזול התם תרי חזקי הכא חדא חזקה גבי בעל הבית איכא תרי חזקי חדא דאין בעל הבית עובר משום יבל תלין וחדא דאין שכיר משהא שכרו והכא חדא חזקה: אם יש עדים שתבעו הרי זה נשבע ונוטל: והא (א) קתבעו לקמן א"ר אסי אשתבעו בזמנו ודלמא לבתר הכי פרע אמר אביי שתבעו כל זמנו ולעולם (ב)(לא פרע ליה) א"ר חמא בר עוקבא בכנגד אותו היום של תביעה: **מתני'** גהמלוה את חבירו לא ימשכננו אלא בב"ד דולא יכנס לביתו ליטול משכונו שנאמר ²בחוץ תעמוד ההיו לו שני כלים נוטל אחד ומניח אחד ו(ו)ומחזיר את הכר בלילה ואת המחרישה ביום ואם מת אינו מחזיר ליורשיו רשב"ג אומר אף זלעצמו אינו מחזיר אלא עד שלשים יום ומשלשים יום ולהלן מוכרן בב"ד: **גמ'** אמר שמואל (ג)חשליח ב"ד מנתח נתוחי אין אבל משכוני לא והתנן המלוה את חבירו לא ימשכננו אלא בב"ד מכלל דבב"ד ממשכנין ט(ד)א"ל שמואל אימא לא ינתחנו אלא בב"ד הכי נמי מסתברא דקתני סיפא לא יכנס לביתו ליטול משכונו מני אילימא בעל חוב מרישא שמע מינה אלא לאו שליח ב"ד אי משום הא לא איריא (ה) ה"ק המלוה את חבירו לא ימשכננו אלא בב"ד מכלל דבב"ד ממשכנים ובעל חוב אפי' נתוחי נמי לא (ו) שלא יכנס לביתו ליטול משכונו מתיב רב יוסף ³ילא יחבל ריחים ורכב הא דברים אחרים חבל ⁴כלא תחבל בגד אלמנה הא של אחרים תחבל מאן אי נימא בעל חוב הא כתיב ⁵לא תבא אל ביתו לעבוט עבוטו אלא לאו שליח ב"ד תרגמה רב פפא בריה דרב נחמן קמיה דרב יוסף ואמרי לה רב פפא בריה דרב יוסף קמיה דרב יוסף לעולם בבעל חוב ולעבור עליו בשני לאוין ת"ש ממשמע שנאמר ²בחוץ תעמוד איני יודע שהאיש אשר אתה נושה בו יוציא אלא מה תלמוד לומר ²והאיש לרבות שליח בית דין מאי לאו שליח בית דין כלוה

לא

גבי בעל הבית. כלומר בזכותא דבעל הבית איכא תרי חזקי לזכותו: **והא תבע ליה קמן.** ומה עדים שתבעו אותו מצריכין: **ודלמא לבתר הכי.** דאולי עדים מהתם פרעיה בו ביום דלא עבר בבל תלין: **כל זמנו.** עד שעבר עליו: **ולעולם.** בתמיהה. ובשביל שתבעו כל היום ולא נתן יהא שכיר זה נאמן לעולם לומר לא התקבלתי ואם רוצה בעה"ב לישבע לא נאמין וכי כל כך השהה שכיר שכרו: **א"ר חמא בר עוקבא כנגד כל היום של תביעה.** יום אחד לאחר זמנו נתנו לו חכמים לישבע ויטול: **מתני' המלוה את חבירו.** והגיע זמן ולא פרע לו: **לא ימשכננו.** אפי' בשוק אלא בב"ד: **ולא יכנס לביתו.** בגמ' מפרש במאן קאי: **היו לו שני כלים.** וחובו כנגד שניהם ומשכנו בשניהם: **נוטל אחד ומחזיר אחד.** בשעה שהוא צריך לזה יחזירנו לו משום החזרת העבוט ויעכב את השני וכשיצטרך זה לשני יטול זה את הראשון ויחזיר את השני כדמפרש ואזיל מחזיר את הכר בלילה ואת המחרישה ביום: **מת.** הלוה אין משיב העבוט ליורשין שאין כאן מצות העבוט אלא ימכרנו ויגבה חובו דהשב תשיב לו כתיב(ח) ולא ליורשין: **שלשים יום.** זמן ב"ד: **גמ' שליח ב"ד מנתח נתוחי.** אף הוא אינו רשאי ליכנס לביתו ולמשכנו אלא רואהו בשוק ומנתק דבר שאוחז בידו ממנו: **ממשכנין.** משמע בתוך הבית: חבילה מתוך הבית משמע דהא ריחיים ורכב בגו ביתא שכיחי: **לעולם בבעל חוב.** קאמר ולא תידוק מינה הא כלים אחרים חבול דבכלים אחרים עובר משום לא תבא אל ביתו ולהכי איצטריך להוסיף לאו שני משום ריחיים ורכב וחד משום לא תבא אל ביתו: **ממשמע שנאמר בחוץ תעמוד.** ויוציא אליך את העבוט וכי איני יודע שהאיש יוציאנו אלא מי יוציאנו אם לא בעה"ב: **מאי לאו לרבות שליח ב"ד כו'.** שיכנס לתוך הבית וה"ק והאיש דהוא שליח ב"ד ואשר אתה נושה בו יוציא אליך:

לא

ונוטל הכי פירושו יביא ראיה ששכרו ולא יהיה נשבע ונוטל (ז)והיכא דקתני המע"ה היינו יביא עדים שקלן לו שתים שהעדים יודעים הקבלה אם יודעין ששכרו (ד) כדפרכין וכן משמע בפרק כל הנשבעין דקאמר עלה ראיה דלשלם קתני ראיה דלשבע לא קתני משמע דנשבע ונוטל היינו שיביא ראיה ששכרו ויהיה נשבע ונוטל:

השתא דמטא זמן חיוביה רמי אנפשיה ומדכר. וא"ת א"כ בזמנו אמאי נשבע שכיר ונוטל לימא בעה"ב איני זוכר עתה אבל הניחו לי עד שיעלה עמוד השחר שאזכור אם נתתי אם לאו כיון שאחר זמנו אנו פוטרים אותו מטעם זה ועוד קשה במודה במקצת אמאי אין בעל הבית נשבע דרמי אנפשיה ומידכר שלא ישבע לשקר וי"ל דחזקה שאין בעה"ב עובר בבל תלין לא מהני אלא היכא דאיכא חזקה דאין שכיר משהה שכרו בהדיה כמו שאפרש בסמוך ואם היה יכול בעה"ב לטעון הניחו לי עד שיעלה עמוד השחר לא היתה כאן חזקה דאין שכיר משהה שכרו שהרי לא השהה (ה) אתו אלא תבעו ממנו בב"ד ולא רצו ליתן לו ושהו אותו לעמוד השחר: **וכי** שכיר עובר בבל תגזול. וא"ת בעל הבית נמי אית ליה הך חזקה שאינו עובר בבל תגזול וי"ל דחמיר ליה לאו אחד כמו שנים א"נ בלאו הכי משני ליה שפיר וא"ת ומ"מ איכא חזקה דאין בעה"ב עובר בבל תלין כנגדו והוה ברי וברי והמע"ה וי"ל דחזקה של בעל הבית אינה חזקה טובה כשל שכיר דזימנין לא רמי אנפשיה למידכר והוה לן למימר דנשבע ונוטל וחזקה דאין שכיר משהה שכרו לבדו (ו) לא חשיבא כחזקת שכיר אלא כששתיהן ביחד הוו כנגד חזקת שכיר והוי ברי וברי והמע"ה:

והא תבע ליה קמן. ס"ד השתא אם יש עדים שתבעו היינו אפי' אחר זמנו ולכך פריך דמה אנו צריכין לעדים הלא תובעו השתא בפנינו ולמאי דס"ד הוה מצי למיפרך אמאי נשבע ונוטל אלא פריך שפיר: **ולעולם.** פי' בקונטרס וכי שכיר משהה שכרו כ"כ ואינו מיושב דאין כזה ראיה שנפרע דחזקה דאין שכיר משהה שכרו אינה מועלת אלא היכא דאיכא חזקה דאין בעה"ב עובר בבל תלין בהדה ובל תלין אינו עובר אלא בוקר ראשון אלא הכי פירושו ולעולם שכיר נשבע ונוטל אין זו תקנה טובה שיהא נאמן לעולם לומר לא פרע לי: **מחזיר את הכר בלילה.** בריש תמורה (דף ו. ושם ד"ה מחזיר) פריך לרבא דאמר כל דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני והרי השבת העבוט דאמר רחמנא לא תעבוט עבוטו ותנן מחזיר את הכר בלילה אלמא דמהני וקשה דמנליה דמתני' איירי במשכנו באיסור וא"ל דסמיך אברייתא דלעיל מציאות (לעיל דף לא:) דקתני משכנו שלא ברשות מנין כו' דא"כ מאי קשה לן דהא בברייתא גופה יליף מהשב תשיב כדמשני התם ואי אדשמואל סמיך א"כ מה צריך לתרץ מהשב תשיב הלא עיקר קרא לשמואל איירי במשכנו באיסור דאם חבל וגו' משמע דמשכנו בביתו וי"ל דסמיך אמעשים בכל יום דמחזיר אפי' משכנו שלא ברשות א"נ סמיך אברייתא דלקמן (דף קיד:) דמתרץ לה רב ששת המלוה [את] חבירו אינו רשאי למשכנו משכנו חייב להחזיר לו אע"ג דהאי דפריך לרבא בתמורה לא אתי אליבא דשמואל דלשמואל אין שייך להקשות דעיקר קרא במשכנו באיסור כתיב מ"מ אין להוכיח משם שלא יהא הלכה כשמואל כי כן דרך גמרא להקשות ולתרץ אפילו דלא כהלכתא כדאשכחן בפ"ב דכתובות (דף כ.) וברייתא דאלו מציאות (לעיל דף לא:) דקאמר אין לי אלא במשכנו ברשות אין צריך לומר דשמואל יהפוך וישנה אין לי אלא משכנו שלא ברשות אלא יעמידנה כתנא דפליג אתנא דקאי כוותיה ויהפוך הדרשה:

ואת המחרישה ביום. קשה לר"ת דתניא בסוף פירקין (דף קטו.) חבל זוג של ספרים וצמד של פרות חייב משום ב' כלים ופירש בקונטרס פרות החורשות וחייב עליהם החובלן לפי שעושין אוכל נפש א"כ היאך נטל את המחרישה דקתני ומחזיר (ט)הא עבר כי נפש הוא חובל (דברים כד) ועוד דאין נראה לחייב אלא דוקא דומיא דריחיים ורכב שמתקנים האוכל עצמו בכלי [א] לכן מפרש ר"ת צמד פרות היינו פרות המרכסות בתבואה וגריס ר"ת נמי זוג של מספרים ולא גרסינן זוג של ספרים וכן גריס ר"ח והם תספורת של ירק או לגזוז בית השחיטה כדאמרינן בבכורות (דף כה.) שדרכן היה לגזוז אבל פרות החורשות לא מיקרי כלי שעושין אוכל נפש ועוד נראה לר"ת דמחרישה דהכא לאו היינו מחרישה שחורשין בה את הקרקע דנראה דלא מיחייב בהשבת העבוט אלא בכלי העשוי לגוף האדם ולהנאתו ועוד דמוקי בגמ' במחרישה דכספא ואין דרך לחרוש קרקע במחרישה של כסף אלא נראה לר"ת דהיינו מגרדתא שמגרדין בו בני אדם בבית המרחץ כדאמר בפרק חבית (שבת דף קמז:) עבדא ליה אימיה מגרדתא דכספא וכן בפרק מציאת האשה (כתובות דף סח.) במחרישה דכספא פר"ח דהיינו מגרדתא: **אימא** לא ינתחנו אלא בבית דין. וא"ת מנין דניתוח אסור לבעל חוב ואומר ר"י דמדרבנן הוא כדאמר בסמוך בבעל חוב ניתוח נמי לא גזירה שמא יכנס בביתו: **וחסורי** מיחסרא והכי קתני. תימה דקאמר חסורי מיחסרא כדי לדחות וי"ל דאין לחוש כיון שאינו מגיה כ"כ ורוב ספרים גרסי הכי קאמר:

מטה

עין משפט נר מצוה

קכו א ב מיי' פי"א מהל' שכירות הל' ו ועיין שם סמג לאוין קפא טור ש"ע ח"מ סי' פט סעי' ג:
קכח ג ד מיי' פ"ג מהל' מלוה ולוה הל' ד סמג שם טוש"ע ח"מ סי' צז סעי' ו:
קכט ה מיי' שם הל' ו ועיין בהשגות ובמ"מ טוש"ע שם סעיף יח:
קל ו מיי' שם הל' ה טוש"ע שם סעי' טז:
קלא ז מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סעי' יח:
קלב ח ט מיי' שם הל' ד ועיין שם טוש"ע שם סעי' ו:
י [מיי' שם הלכה א]:

תורה אור השלם

1 לֹא תַעֲשֹׁק אֶת רֵעֲךָ וְלֹא תִגְזֹל לֹא תָלִין פְּעֻלַּת שָׂכִיר אִתְּךָ עַד בֹּקֶר: ויקרא יט יג
2 בַּחוּץ תַּעֲמֹד וְהָאִישׁ אֲשֶׁר אַתָּה נֹשֶׁה בוֹ יוֹצִיא אֵלֶיךָ אֶת הָעֲבוֹט הַחוּצָה: דברים כד יא
3 לֹא יַחֲבֹל רֵחַיִם וָרָכֶב כִּי נֶפֶשׁ הוּא חֹבֵל: דברים כד ו
4 לֹא תַטֶּה מִשְׁפַּט גֵּר יָתוֹם וְלֹא תַחֲבֹל בֶּגֶד אַלְמָנָה: דברים כד יז
5 כִּי תַשֶּׁה בְרֵעֲךָ מַשַּׁאת מְאוּמָה לֹא תָבֹא אֶל בֵּיתוֹ לַעֲבֹט עֲבֹטוֹ: דברים כד י

מוסף רש"י

וכי שכיר עובר על בל תגזול. לקבל שכרו ב' פעמים (שבועות מה.).

מסורת הש"ס

א) רש"ל מוחק ג' תיבות אלו, ב) תמורה ו., ג) [ע' תוס' לקמן קטו. ד"ה אלמנה], ד) אמר לך, ה) [דברים כד], ו) צ"ל וסיפא, ז) [ושם בתר ד"ה והאמר רבי יוחנן ועי' פסחים כט: תוס' ד"ה אמר רב פפא], ח) עי' מ"מ פ"ג ממלוה מה שתירץ בשם הרשב"א,

הגהות הב"ח

(א) גמ' והא קתבע ליה קמן: (ב) שם משום הא לא איריא (הכי קאמר) תא"מ ונ"ב ס"א חסורי מיחסרא והכי קתני: (ג) שם נתוחי נמי לא גזירה שמא יכנס לביתו: (ד) תד"ה קבלה וכו' אם ידעין ששכרו כדפריישית וכן משמע כפ': (ה) ד"ה השתא שהרי לא השהה אותו אלא: (ו) ד"ה וכי שכיר וכו' לבדו נמי לא חשיבא:

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה ואת. לכן מפר"ת כו' ועוד נראה לר"ת כו'. נ"ב וכן פי' הרא"ש וטור אבל הרמב"ם והרמב"ן והרשב"א וש"פ מפרשים כפירש"י החורשות וכן מחרישה דמתני' מחרישה ממש וקושית תוס' תירץ בפס"ת דמתני' מיירי בעבר ומשכנו וכזה מתורץ קושית תוס' ד"ה מחזיר כו' ומש"ש ול אהדר"ה ר"ל בשעת מלאכה דא"ע להחזיר כלי א"נ אלא בשעת מלאכה ודוקא הצריך לגוף אדם או כלי א"נ אבל ש"ד כמו לגלוחית כו' א"נ. והרמב"ן והרשב"א תירצו דאף לכתחלה מותר למשכן שלא בשעת מלאכה כלי א"נ וכ"ה בירושלמי אבל דעת הרמב"ם כזה כדעת תוס' דכלי א"נ אסור לעולם למשכן ואם משכנו חייב להחזיר מיד והרא"ה תירץ דמתני' מיירי בנתנו מדעתו ואפ"ה חייב להחזיר וכ"כ הרמב"ם אחד כו' ואחד שנתנו לו מדעתו וכמ"ש בש"ע שם (בח"מ סי' צז) סעי' כו וע"ש בסעי' יב דפסק דכלי א"נ מחזיר מיד וע"ש בהג"ה אבל בסוף סעי' י' כתב ומחזיר אותם בשעת מלאכה והעיקר כדעת רמב"ם דמחזיר מיד: